Експертна служба Міністерства внутрішніх справ

Кіровоградський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України

Національний центр судових експертиз при Міністерстві юстиції Республіки Молдова (Республіка Молдова)

Державна некомерційна організація «Національне бюро експертиз» Національної академії наук Республіки Вірменія (Республіка Вірменія)

Вища школа професійного навчання у Вроцлаві (Республіка Польща)

Академія прикладних наук «Collegium Balticum» (Республіка Польща)

Поморська вища школа у Старограді Гданському (Республіка Польща)

Юридичний факультет НАТ «Карагандинський університет імені академіка Є.А. Букетова» (Республіка Казахстан)

Приватна установа «Академія «Bolashaq»» (Республіка Казахстан)

Вища школа бізнесу та підприємництва при Міністерстві економічного розвитку та скорочення бідності Республіки Узбекистан (Республіка Узбекистан)

Академія ГУСПОЛ (Чеська Республіка)

Центральноукраїнський національний технічний університет

Запорізький національний університет

Донецький національний медичний університет

Харківський національний педагогі́чний університет імені Г.С. Сковороди

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Донецький державний університет внутрішніх справ

Льотна академія Національного авіаційного університету

Херсонський факультет Одеського державного університету внутрішніх справ

Кафедра права гуманітарно-правового факультету Національного аерокосмічного університету імені М.Є. Жуковського «ХАІ»

Кафедра економіки та фінансів економічного факультету Херсонського державного аграрно-економічного університету

Університет імені Альфреда Нобеля

Центральноукраїнський інститут розвитку людини Університету «Україна»

Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського

Економіко-технологічний інститут імені Роберта Ельворті

Центральноукраїнський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП»

Черкаський державний бізнес-коледж

Київське міське клінічне бюро судово-медичної експертизи

Кіровоградський кооперативний фаховий коледж економіки та права імені М.П. Сая

Всеукраїнська громадська організація «Союз експертів України»

Громадська організація «Всеукраїнська Незалежна науково-дослідна експертна спілка»

Громадська організація «Всеукраїнська асоціація вибухотехніків»

Науково-дослідний інформаційно-аналітичний центр «Інновації, інвестиції, інтелект»

«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ТА ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Збірник матеріалів
засідання № 4 постійно діючої Міжнародної науково-практичної конференції

16 грудня 2022 року

Кропивницький, 2022

УДК 343.98+351.74](082+083.97)

Рекомендовано до друку
Вченою радою Центральноукраїнського національного технічного університету (протокол № 4 від 29.12.2022 р.)

Актуальні питання вдосконалення судово-експертної та правоохоронної діяльності : збірник матеріалів засідання № 4 постійно діючої Міжнародної науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 16 грудня 2022 р.). Кропивницький: ТОВ «Центрально-Українське видавництво», 2022. 472 с.

Збірник містить матеріали засідання № 4 однойменної науково-практичної конференції, у якій взяли участь практики, науковці, викладачі та здобувачі вищої освіти вищих навчальних закладів, наукових установ, інших державних органів України та зарубіжжя.

Матеріали конференції можуть бути використані в науково-дослідній роботі та в освітньому процесі спеціалізованих ЗВО.

Матеріали друкуються у авторській редакції, за точність викладеного матеріалу, достовірність наведених у публікації даних, географічних назв, власних імен, цитат та іншої інформації відповідальність несуть автори.

УДК 343.98+351.74](082+083.97)

© Кіровоградський НДЕКЦ МВС, 2022
© Автори, 2022
© ТОВ «Центрально-Українське видавництво» (верстка), 2022

Expert Service of the Ministry of Internal Affairs

Kirovohrad Scientific Research Institute

National Center for Forensic Examinations under the Ministry of Justice of the Republic of Moldova (Moldova)

«National Bureau of Expertises» State Non-Profit Organization of the National Academy of Sciences of the Republic of Armenia

Higher School of Vocational Training in Wroclaw (Poland)

Szczecin High School CollegiumBalticum (Poland)

The Higher School of Economics, Law and Medical Sciences in Kielce named after Professor Edward Lipinski (Poland)

Faculty of Law of NAT "Karaganda University named after Academician E.A. Buketov" (Kazakhstan)

Private institution "Bolashaq Academy" (Kazakhstan)

Higher School of Business and Entrepreneurship under the Ministry of Economic Development and Poverty Reduction of the Republic of Uzbekistan (Uzbekistan)

GUSPOL Academy (Czech Republic)

Central Ukrainian National Technical University

Zaporizhzhia National University

Donetsk National Medical University

H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University

Central Ukrainian State University named after Volodymyr Vynnychenko

Donetsk State University of Internal Affairs

Flight Academy of the National Aviation University

Kherson Faculty of Odessa State University of Internal Affairs

Department of Law of the Faculty of Humanities and Law of the National Aerospace University named after N.E. Zhukovskyi "KHAI"

Department of Economics and Finance of the Faculty of Economics of the Kherson State Agrarian and Economic University

Alfred Nobel University

Central Ukrainian Institute of Human Development of the University "Ukraine"

Kirovohrad Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education named after Vasily Sukhomlinsky

Kyiv Clinical Bureau of Forensic Medical Examination

Robert Elworthy Institute of Economics and Technology

Central Ukrainian Institute of PrAT "University "IAPM"

Cherkasy State Business College

Kirovohrad Cooperative Professional College of Economics and Law named after M. P. Say

All-Ukrainian public organization "Union of Experts of Ukraine"

Public organization "All-Ukrainian Independent Research Expert Union"

Association Explosive ordnance Disposaal Specialists of Ukrainian

Scientific Research Information and Analytical Center "Innovation, Investment, Intelligence"

«TOPICAL ISSUES OF IMPROVING FORENSIC AND LAW ENFORCEMENT ACTIVITIES»

Collection of materials of the meeting No. 4 of the permanent International scientific and practical conference

December 16, 2022

Kropyvnytskyi, 2022

UCC 343.98+351.74](082+083.97)

Recommended for printing
by the Academic Council of the Central Ukrainian National Technical University
(protocol No. 4 dated December 29, 2022)

Topical Issues of Improving Forensic and Law Enforcement Activities: a collection of materials of meeting No. 4 of the ongoing International Scientific and Practical Conference (Kropyvnytskyi, December 16, 2022). Kropyvnytskyi: "Central Ukrainian Publishing House", 2022. 472 p.

The collection contains the materials of meeting No. 4 of the scientific and practical conference of the same name, which was attended by practitioners, scientists, teachers and students of higher educational institutions, scientific institutions, other state bodies in Ukraine and abroad.

The conference materials can be used in research work and in the educational process of specialized higher education institutions.

The materials are represented in the author's edition, the authors are responsible for the accuracy of the material presented, the reliability of the data, geographical names, proper names, quotations and other information provided in the publication.

UCC 343.98+351.74](082+083.97)

© Kirovohrad scientific research forensic expert center of the Ministry of internal affairs of Ukraine, 2022
© Authors, 2022
© "Central Ukrainian Publishing House" LLC (typesetting), 2022

Зміст

Список установ, здобувачі вищої освіти та працівники яких взяли участь у конференції ……..……..... 14

Наукова Президія конференції ……...……...……...… 16

Організаційний комітет конференції ……. 18

Експертна комісія конференції ……..... 21

Напрям № 1 Теоретико-правове забезпечення правоохоронної діяльності

Kaleta Jarosław — Charakterystyka struktury policji kontekście realizacji jej zadań ustawowych ……. 24

Malinowska Irena — Profilowanie kryminalne w polsce ……... 27

Mordarska Marta — Znajomość cech współczesnego terroryzmu …… 32

Галіахметов Ігор — Стадії арбітражного провадження щодо вирішення міжнародних суперечок щодо захисту навколишнього середовища …… 37

Голубов Артем — До питання нормативного закріплення інтегративних зав'язків понять «склад злочину», «предмет доказування» та «криміналістична характеристика злочину» ... 39

Кравчук Валентина — Морально-етичні принципи слідчої діяльності 43

Лугіна Наталія, Лугін Сергій — Окремі питання процесу докузування в умовах дії воєнного стану …….. 48

Петрова Ганна — Норми, що передбачають кримінальну відповідальність за колаборайну діяльність та пособництво державі-агресору і можливість їх удосконалення …… 51

Пєтков Сергій — Українська система законодавства: європейський вектор розвитку …….. 55

Попов Володимир, Довбиш Олександр, Германов Дмитро — Антитерористичне законодавство зарубіжних країн ……. 57

Стецюк Богдан — Статус біженців та внутрішньо преміщених осіб: теоретико-правові аспекти …… 61

Сукмановська Лідія — Нормативно-правове закріплення протидії домашньому насильству як складової правоохоронної діяльності …… 65

Трошкіна Катерина — Принципи правоохоронної діяльності …….. 70

Язан Наталія — Впровадження медіації працівниками з ювенальної превенції ГУНП в Донецькій області …….. 74

Напрям № 2 Актуальні питання здійснення правоохоронної діяльності, забезпечення публічного порядку та безпеки в умовах дії воєнного стану

Kaleta Jarosław	Realizacja zadań ustawowych policji w kontekscie obowiązujacych przepiswo prawa …..	77
Michalski Mariusz	Pojęcia bezpieczeństwa publicznego w ujęciu doktrynalnym ……	81
Богдана Богдан	Реалізація державної політики у сфері захисту критичної інфраструктури під час дії воєнного стану …….	83
Бондаренко-Берегович Валерія	Проблемні питання залучення структурних підрозділів різних силових структур до проведення спільних заходів, спрямованих на забезпечення публічного порядку та безпеки, а також протидії розвідувально-підривній діяльності агресора, в умовах дії воєнного стану …….	86
Вайда Тарас	Стокгольмський синдром жертви: поняття, прояв та фактори формування особистісного утворення (на прикладі війни 2022 року в Україні) ……	89
Горбач Ірина	Забезпечення безпеки пасажирів у повітряному просторі України: юридичний аспект ……...	94
Горобець Анна	Антистресова поведінка: як не піддатись панінці та справлядится з надмірною тривогою цивільному населенню в умовах війни ……..	97
Кандейкіна Діана	Забезпечення публічної безпеки і порядку як одне із пріорітетних завдань національної безпеки України в умовах військового стану ..	100
Крижна Анастасія	Діяльність Національної поліції в умовах воєнного стану …….	102
Лозова Світлана Брянцева Катерина	Особливості огляду трупа на місці події ……..	105

Напрям № 3 Захист конституційних прав та свобод людини і громадянина у судовій практиці та правоохоронній діяльності

Клепка Дар’я	Дистанційний судовий розгляд під час досудового розслідування: аналіз судової практики ……...	107
Сейтхожин Булат Онгарова Гульжан	Проявление коррупции в Казахстане и меры ее предупреждения ……..	111

Топчій Василь
Топчій Наталія — Загальна характеристика міжнародного забезпечення прав людини на стадії досудового розслідування …….. 119

Шеін Дмитрій — Примусове годування осіб, які тримаються під вартою: правова природа та перспективи …….. 122

Напрям № 4 Проблеми здійснення проваджень у справах про адміністративні правопорушення

Білик Анастасія — Учасники провадження у справах про адміністративні правопорушення …….. 126

Бондар Валерія — Правомірне використання нагрудної камери патрульними поліцейськими України ……... 129

Довженко Дарина — Окремі аспекти участі представника суб'єкта авіаційної діяльності в адміністративному процесі ……..... 132

Павловська Наталія — Щодо кваліфікуючих ознак адміністративно-правової відповідальності у міжнародному праві …….. 134

Напрям № 5 Науково-педагогічний підхід у профілактиці правопорушень серед учнів та студентської молоді

Бісік Світлана
Рубан Ольга — Деякі аспекти роботи щодо профілактики правопорушень серед молоді ……. 138

Дефорж Ганна — Вплив соціального середовища на формування шкідливих звичок у підлітків ……. 142

Єфіменко Світлана — Профілактика порушень прав людини в інтернеті в умовах дистанційного та змішаного навчання ……... 147

Мирошниченко Володимир — Правова освіта та правове виховання як один із напрямків профілактики протиправної поведінки учнівської молоді …….. 154

Рябовол Лілія — Підвищення рівня правосвідомості та правової культури учнівської та студентської молоді як засіб профілактики правопорушень ……... 159

Напрям № 6 Проблеми формування й удосконалення окремих криміналістичних методик та використання спеціальних знань у кримінальному судочинстві

Malinowska Irena — Przestępstwa niewykryte sprzed lat – zadania policyjnch zespołów ds. przestępstw niewykrytych ……. 163

Байбузан Вікторія — Застосування судової фотографії у криміналістиці ……. 170

Дідовець Ярина	Деякі аспекти криміналістичного дослідження вогнепальної зброї, виготовленої методом 3D-друку ……	175
Заяць Ярослав Бойчук Юлія Біндас Роман Беднарчук Микола	Актуальні проблеми формування та удосконалення криміналістичних методик	178
Кірін Роман Коротаєв Володимир	Проблемні аспекти судової вибухо-технічної експертизи ……	182
Юнку Іванна	Щодо визначення поняття «спеціальні знання»	187

Напрям № 7 Удосконалення організації судово-експертній діяльності: проблеми теорії та практики

Włodarczyk Renata	Specyfika kryminalistycznego badania pogorzeliska ……..	190
Гамалюк Богдан Адам Володимир	Інституційні засади формування системи судово-експертної діяльності в Україні …….	195
Грабовський Григорій Семененко Роман	Експертне дослідження слідів знарядь злому ...	198
Ковкіна Євгенія	Визначення меж компетенції судового експерта у проведенні лінгвістичних експертиз щодо встановлення мовленнєвих актів пропозиції, обіцянки, прийняття або спонукання до надання вигоди ……...	201
Лукомська Ольга	Актуальність призначення судових імунологічних експертиз перед молекулярно-генетичним дослідженням ……..	205
Міщенко Дмитро	Деякі питання формування інформаційно-довідкових колекцій трасологічного обліку ….	208
Наранович Олег Зленко Олександр Кобилін Ігор	Правила прийняття рішень у судово-експертній діяльності ……..	210
Недашківська Ольга	Автоматизація та комп'ютеризація як фактори впливу на формування професійного профілю судового експерта в сучасних умовах digital світу ……..	215
Оглоб’як Олена Шикеринець Ольга	Окремі аспекти проведення судових компютерно-технічних експертиз мобільних телефонів ……..	218
Ольхов Валерій	Вирішення окремих питань технічної оцінки дій учасників ДТП при неналежному облаштуванні перехресть технічними засобами організації дорожнього руху ……..	221

Панасюк Дмитро	Використання рентгенофлуоресцентного аналізу при дослідженні продуктів пострілу …	225
Позаченюк Едуард Ясенок Альона	Методи дактилоскопіювання, їх переваги та недоліки ……	227
Пугаченко Ольга Мусієнко Ольга Манаєнко Тетяна	Порядок призначення та проведення судово-економічних експертиз у межах цивільного провадження ……	231
Пугаченко Ольга Швиданенко Діна Фомінова Марина	Особливості надання висновку судовим експертом з економічних питань у межах цивільного провадження …….	237
Рудзевич Роман	Арифметичне підтвердження обґрунтованості розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд: законодавчі зміни та їх суть ……	240
Сидор Маркіян Ходирєва Інна	Облік геномної інформації людини в судово-експертній діяльності	244
Смоліна Оксана Мацюк Оксана	Актуальні питання щодо недопущення можливих експертних помилок у почеркознавчій експертизі …….	248
Сокол Олександра	Особливості етапів огляду місця вибуху ……..	254
Соловчук Клавдія	Судова експертиза підроблених акумуляторів та елементів живлення ……	257
Філіпенко Наталія Оболєнцева-Красивська Олена	Сучасний стан наукової розробки питань кримінологічної діяльності судово-експертних установ України ……..	259
Фролов Андрій Варлахов Віталій Федорченко Владислав	Вплив аквапланування на процес взаємодії автомобільної шини з поверхнею дорожнього покриття ……...	264
Шарапова Олена Чирва Тетяна Джалова-Фісун Олена	Щодо питання правильності вибору засобів вимірювання при проведенні експертних досліджень ……...	268
Шульженко Оксана	Особливості визначення вартості викраденого майна на ретроспективну дату при проведенні судової товарознавчої експертизи …….	271
Ющенко Юрій	Інформаційно-аналітичні засоби експертизи товарів ……..	274

Напрям № 8 Сучасні проблеми нормативно-правового регулювання сфери техніко-криміналістичного та судово-експертного забезпечення правосуддя

Kataraga Olga Petkovich Petr Prisekaru Vikoria	Comments on the Legal basis of judicial Expertise	279

Антонюк Поліна Улещенко Ольга	Щодо врегулювання порядку проведення експертизи для встановлення причин смерті в умовах воєнного стану ……	282

Напрям № 9 Проблемні аспекти методології та методики судової експертизи

Баранов Петро Сливна Олена	Про сучасний стан прейскурантів на каменебарвну сировину та їх значення при експертній оцінці …….	287
Герішенко Віктор	Установлення механізму утворення слідів тиснення (віджимної дії) під час проведення трасологічної експертизи ……	291
Зайчик Кристина	Актуальні питання проведення комплексної психолого-лінгвістичної експертизи мовлення	294
Каплун Євгеній Лазаренко Алла	Проблеми криміналістичного дослідження слідів губних помад під час розслідування кримінальних правопорушень ……...	297
Коваленко Олена Лисенко Алла	Актуальні питання судово-економічних експертиз, пов'язаних з визначенням розміру збитків, завданих суб'єктам господарювання внаслідок збройної агресії Російської Федерації ……..	301
Лобастова Дар'я	Механізм утворення вогнепальних пошкоджень та встановлення напрямку стрільби ……	305
Можарівський Олександр	Проблемні питання застосування криміналістичної одорології ……..	308
Недайхліб Олена	Преюдиційне рішення суду як об'єкт судової економічної експертизи …….	311
Ольговський Вячеслав	Використання результатів попередніх обстежень технічного стану конструкцій будівельних об'єктів для вирішення питань будівельно-технічної експертизи ……...	316
Переяслов Віталій Копитіна Інна	Лінгвістична експертиза кіберхарасменту ……	319
Рудоменко Андрій	Складання суб'єктивного та словесного портрета за ознаками зовнішності …….	322
Саргсян Марат	Определение предельной скорости транспортного средства, достаточной для переворота другого транспортного средства, участника столкновения …….	325
Холодова Ольга	Актуальні питання судової товарознавчої експертизи в контексті визначення розміру матеріальної шкоди, завданої власнику знищеного або пошкодженого майна внаслідок збройної агресії Російської Федерації ……...	329

Напрям № 10 Міжнародний досвід і перспективи розвитку судово-експертної діяльності

Дубровська Ольга Легедза Аріна Марчук Богдан	Актуальна проблематика нормативно-правового забезпечення процессу ідентифікації померлих осіб при виявленні масових поховань та їх судово-медичної експертизи під час воєнного стану …….	333
Колєснік Наталія	Міжнародне співробітництво в галузі судово-експертної діяльності в умовах воєнного стану	339
Лисенко Катерина	Зарубіжний досвід та перспективи розвитку професійної підготовки фахівців для забезпечення судово-експертної діяльності в Україні ……..	342
Сиводєд Іван	Використання сучасних ідентифікаційних можливостей при проведенні судових експертиз ДНК по кримінальним провадженням правопорушень, які вчинені на окупованих територіях України …….	345
Яремчук Вікторія	Міжнародне співробітництво у галузі судово-експертної діяльності ……..	348

Напрям № 11 Питання вдосконалення навчання, професійної підготовки і підвищення кваліфікації фахівців експертних установ та працівників поліції

Несін Віталій	Огляд альтернативних напрямків підвищення кваліфікації фахівців зі спеціального матеріалознавства, прикладної механіки та технічної діагностики небезпечних об’єктів ….	350
Олейнік Василь Аманжолова Ботагоз	Окремі проблеми вдосконалення юридичної освіти у Республіці Казахстан ……...	353
Савчук Маргарита	Міжнародний досвід вдосконалення технічних засобів для використання їх з метою знешкодження вибухонебезпечних предметів …….	357
Скрипка Ганна Скрипка Олександр	Сучасні технології у викладанні вогневої підготовки в дистанційному та змішаному навчанні ……...	361
Шалімова Наталія Косенко Світлана Коломоєць Олександр	Використання можливостей виробничо-технологічної практики у підготовці фахівців (на прикладі взаємодії вищих навчальних закладів із структурними підрозділами Експертної служби МВС України) ……...	364

Напрям № 12 Економічна безпека та державне регулювання економіки

Dehtiar Taras	The problem of the forming an adaptive personnel policy under the conditions of the migratory activity of labour potential …….	370
Tanklevska Nataliya	The importance of benchmarking in the economic security of enterprises ……	372
Берегович Василь	Механізм забезпечення стійкості соціально-економічного розвитку регіону в умовах загроз національної безпеки ……..	375
Бурдоль Вадим	Безпекова політика держави в умовах військової загрози ……	380
Гордійчук Данііл	Причини та наслідки дефляції ……	382
Горлачук Олексій	Економічна безпека країни в спектрі розвитку судових економічних експертиз …….	384
Зимовченко Віталій	Дослідження причин дефіциту електронних компонентів та їх вплив на економічну безпеку	387
Латкіна Світлана	Проблеми економічної безпеки підприємств в Україні ……..	391
Суховірська Людмила Болілий Василь Громова Тетяна	Правовий аспект кіберстійкості критичної інфраструктури …….....	394
Тарасюк Алла Ворошило Валерія	Кадрова безпека, як основна складова економічної безпеки підприємства …….....	397

Напрям № 13 Сучасні проблеми та перспективи обліку, оподаткування, аналізу, аудиту, фінансів, менеджменту, інформаційної економіки

Mordarska Marta	Mobbing – jako patologia środowiska pracy ….....	400
Гавриш Галина	Особливості використання інструменту отриманої фінансової поворотної допомоги у платника єдиного податку четвертої групи спрощеної системи оподаткування …….....	406
Карнаушенко Алла	Сучасний стан розвитку суб'єктів господарювання ……...	409
Кононова Олександра	Особливості бізнес-планування при відкритті міжнародних представництв ……..	412
Смірнова Ірина Олейніченко Денис	До питання облікової політики підприємств державного сектору економіки ……..	415
Смірнова Надія	Напрямки розвитку бухгалтерського обліку в зарубіжних країнах та в Україні …….	418

Степанова Олена	Реалізація сучасних положень пенсійної реформи в Україні ……..	421
Ткаченко Ольга Олефір Юлія Бандурко Дмитро	Докази та їх характеристика при перевірці операцій з немонетарними оборотними активами ……..	425

Напрям № 14 Медична допомога і медична послуга: проблеми і перспективи правового регулювання

Żywucka-Kozłowska Elżbieta Broniecka Rossana	War medicine: challenges of the XXI century …..	428
Аббасов Рафат	Інклюзивна вища освіта осіб з особливими потребами за законодавством Республіки Казахстан …….	432
Бабкіна Олена	Кримінальна відповідальність за порушення у сфері охорони здоров'я ……..	437
Бреус Інна Абуватфа Самі	Медична допомога і медична послуга: критерії розмежування понять та юридичні аспекти …..	441

Напрям № 15 Проблемні питання діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану

Бабенко Аліна	Пріоритет розвитку електронного судочинства в умовах воєнного стану в Україні …….	444
Батюк Олег	Забезпечення безпеки об’єктів критичної інфраструктури в умовах воєнного стану: досвід країн лідерів …….	448
Канюк Олександр	Діяльність військових адміністрацій в умовах воєнного стану …….	453
Поплавська Надія	Соціальне, тимчасове і кризове житло в умовах воєнного стану: проблемні питання на державному та місцевому рівнях ……..	458
Сидоренко Сергій	Проблемні аспекти функціонування уповноваженого з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин ……..	462
Солдатенко Ангеліна	Особливості трудових відносин державних органів та органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану …….....	465
Чорний Сергій	Предметна компетентність міжнародного співробітництва НЦБ Інтерполу з правоохоронними органами зарубіжних країн .	469

Василь Топчій
доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, в.о. директора Навчально-наукового інституту права Державного податкового університету, м. Ірпінь, Україна

Наталія Топчій
ад'юнкт кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ, м. Київ, Україна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА МІЖНАРОДНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

З проголошенням Акту незалежності України, з побудовою демократичного суспільства перед державою виникла необхідність повного забезпечення прав і свобод людини. Держава розпочала послідовну та цілеспрямовану діяльність по розробці та прийняттю нової законодавчої бази, яка відповідала б сучасним світовим стандартам в цій галузі.

З огляду на проблематику дослідження нормативних приписів кримінального процесуального законодавства, варто погодитись із твердженням вчених, які звертають увагу на нагальну необхідність законодавчого уточнення визначення поняття і змісту таємниці розслідування та судового розгляду, а також визначення конкретних організаційно-правових механізмів захисту інформації з обмеженим доступом [1; 2]. Актуальність дослідження кримінальних процесуальних питань, пов'язаних із забезпеченням нерозголошення відомостей досудового розслідування підкреслюється й тим, що у слідчо-судовій практиці наявні випадки необхідності застосування цього правового інституту й у судових стадіях кримінального провадження, що у свою чергу, свідчить про його важливість для усієї сфери кримінальних процесуальних відносин, а не тільки для стадії досудового розслідування.

Норми ст.ст. 1 та 2 Загальної декларації прав людини, а також ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права закріплені в ст. 10 КПК України, яка передбачає, що не може бути привілеїв чи обмежень у процесуальних правах за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних чи інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, громадянства, освіти, роду занять, а також за мовними або іншими ознаками [3].

Ст. 5 Європейської конвенції про захист прав і основних свобод людини, ст. 9 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права та Звід принципів захисту всіх осіб, що підлягають затриманню чи ув'язненню в будь-якій формі знайшли своє втілення у Конституції України (ст. 29) та КПК України, гарантуючи право на свободу та особисту недоторканність (ст. 12). Проте ст. 177 нового КПК України передбачає, що метою застосування запобіжних заходів є забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього процесуальних обов'язків [3]. Разом із тим законодавець значно розширив, у

порівнянні з попереднім кодексом, вичерпний (до цього часу) перелік підстав для застосування запобіжних заходів, у тому числі тримання під вартою, доповнивши його «перешкоджанням кримінальному провадженню іншим чином». Зазначене положення є суттєвим звуженням прав людини та громадянина, що не тільки порушує вимоги ст. 22 Конституції України, але й суперечить вимогам ст. 5 Конвенції, оскільки фактично висуває нову підставу, в тому числі й для позбавлення волі, не передбачене цим міжнародно-правовим документом, норми якого є не просто частиною національного законодавства, але й пріоритетними при прийнятті рішень.

Ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права знайшла своє втілення в ст. 31 Конституції України та в ст. 14 КПК України, гарантуючи таємницю спілкування.

Засада забезпечення права на захист закріплена в ст. 20 КПК України та є відображенням права, що закріплене в кожному міжнародному нормативному акті, в якому йдеться про права людини. При цьому ст. 93 КПК України передбачає, що збирати докази, окрім сторони обвинувачення, може й сторона захисту, а саме: підозрюваний, обвинувачений, засуджений, виправданий, їх захисники [3]. В той же час, особа, відносно якої розпочато кримінальне провадження та яка не отримала в такому провадженні статус підозрюваного або обвинувачуваного (а такий статус вона може не отримати досить тривалий час), за чинним КПК України повністю позбавляється права займатися в межах такого кримінального провадження як особисто, так й за допомогою захисника. Свідченням цього є нові норми кримінального процесуального законодавства, а саме ст. 276 КПК України, де вказано, що повідомлення про підозру здійснюється й у випадках наявності достатніх доказів для підозри особи у вчиненні кримінального правопорушення (тобто не тільки з моменту затримання або обрання запобіжного заходу), ст. 283 КПК України, у відповідності до якої прокурор зобов'язаний у найкоротший строк після повідомлення особі про підозру звернутися до суду з обвинувальним актом або закрити кримінальне провадження [3]. Тобто фактично особа впродовж усього досудового розслідування може бути навіть не допитана як підозрювана, отже не зможе захищатись від порушення його прав, оскільки після повідомлення про підозру прокурор зобов'язаний у найкоротший термін звернутися до суду з обвинувальним актом.

Ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод закріплено в ст. 21 КПК України, яка гарантує доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень. Проте новий КПК України не передбачає жодної гарантії для захисту своїх прав особою, відносно якої кримінальне провадження може бути розпочато безпідставно, бо відповідно до ст. 214 чинного КПК України слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати

розслідування [3]. При цьому досудове розслідування починається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Окрім цього новий КПК, не дивлячись на вимоги Конституції України, а також на відміну від попереднього кодексу, позбавляє особу, відносно якої розпочато досудове розслідування, права оскаржити таке рішення у суді, який встановив би обґрунтованість початку досудового розслідування або визнав його незаконним та, як наслідок, припинив би незаконне та безпідставне втручання в охоронювані права та свободи такої людини. При цьому законодавець не врахував навіть роз'яснень Конституційного Суду України, який чітко вказав, що неможливість розгляду судом скарги на постанову про порушення кримінальної справи відносно певної людини на стадії попереднього розгляду кримінальної справи або на стадії розгляду її по суті, відстрочка судового контролю обмежує конституційне право людини на судовий захист, який є гарантією всіх прав і свобод людини і громадянина. Таким чином, мова іде не тільки про істотне звуження вже наданих прав національним законодавством, але й міжнародним.

Ст. 7 Загальної декларації прав людини, ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права були реалізовані в кримінальному процесі України через засаду змагальності сторін та свободу в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості (ст. 22).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Карпенко М.О. Щодо питання нерозголошення відомостей досудового розслідування. *Журнал східноєвропейського права*. 2015. № 21. С. 67-76.

2. Єфименко І.М. Таємниця досудового розслідування в кримінальному судочинстві європейських держав. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ.* 2017. № 1. С. 329-337.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17 (дата звернення: 01.12.2022).

4. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948. URL: https://cutt.ly/ZbbaZ4m (дата звернення: 01.12.2022).

5. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966. URL: https://cutt.ly/4bbsDv0 (дата звернення: 01.12.2022).

6. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. URL: http://surl.li/huud (дата звернення: 01.12.2022).

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ТА ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Збірник матеріалів
засідання № 4 постійно діючої Міжнародної
науково-практичної конференції
(м. Кропивницький, 16 грудня 2022 року)

Редактор Коломоєць О.Д.

Верстка Чудна С.М.

Зверстано в ТОВ «Центрально-Українське видавництво»
Україна, 25006, м. Кропивницький, вул. Т. Карпи, 69
т.: (0522) 24-25-96, 0979641741, ел. пошта: zuv2@ukr.net

Надруковано на власному обладнанні Кіровоградського НДЕКЦ МВС

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників та розповсюджувачів видавничої продукції від 15.12.2011 р., серія ДК № 4234

Підписано до друку 30.12.2022 р. Формат 60х84 1/16
Папір офсетний.
Гарнітура Cambria
Ум. друк, арк. 6,6
Наклад 200 примірників.